

「觀看」與「再現」——

挪威檔案館裡中國牧師韓修敬的蹤跡與影像

張 璉

國立東華大學歷史學系副教授兼圖書館館長

摘要

若從觀看現場或還原歷史的視角而言，最真實的紀錄莫過於影像與檔案。尤其是影像，近年來在世界各地檔案館陸續發現一些珍貴的早期影像，如2006年澳洲國家影音檔案館發現一捲1896年攝製僅一分鐘的劇情默片；2009年9月美國華盛頓公立檔案館發現一捲攝於1945年原子彈轟炸後長崎街道的影像，這些動態影像的再現，都成為世界電影史及原爆後的城市極珍貴的佐證史料。

生長於草屯的作者，於2006年為尋找外祖父韓修敬牧師的生死蹤跡，遠至挪威奧斯陸北郊的福由侯格神學院（Fjellhaug Skoler）檔案館，也意外發現上世紀二、三十年代的影像紀錄與手稿檔案，該檔案館收藏自1892年以來挪威宣教士至中國鄂北豫西的史料紀錄，尤以1949年以前最為詳盡，唯挪威乃至於北歐，因不似西、葡、英、法等諸國與中國已有漫長的交流史，雖蒐藏近代中國的地方檔案，卻不為學界留意而乏人聞問。作者查考了挪威檔案館，以田野調查與口述歷史的形式，運用歸納、推理、考證等方法，在短短三天內從一些零散無系統的材料堆裡，發現一篇關鍵性的年度報告，而據以追蹤到一篇重要報導，乃至於意外發現一捲極具歷史價值的紀錄片，不僅對韓修敬牧師的生與死有進一步了解，也從影像中窺見三十年代的中國社會縮影。文中針對此一古老紀錄片，從兼從影像情境的「內涵意義」（connotative meaning）及再現的「外延意義」（denotative meaning）討論，從「觀看」與「再現」的視域，探討影像的文化意識與意義詮釋，對影像紀錄的分析及近代中西文化交流史皆開啟新的研究視窗。

關鍵詞：韓修敬、挪威、觀看、影像、中西文化交流、基督教史、檔案館

一、前言

2006年8月，酷熱的盛夏，坐在北緯56度的奧斯陸近郊一所神學院的地下室檔案館，卻是清涼無比。在這個不起眼的小小檔案館裡，我悸動得冒汗，竟然意外的發現寶藏著中國近代史中一些小故事。

為尋找韓修敬牧師的資料，筆者攜著年近八十的母親從臺灣飛越青海、新疆、俄羅斯的上空，來到遙遠的北歐。我們到全球消費指數最高的城市奧斯陸只預備停留四天，經由挪威籍的謝福德牧師（Frode Steen）安排，得以住進福由侯格神學院（Fjellhaug Skoler）的宿舍。四天中，每日朝九晚五我必至檔案館報到，翻找一些乏人問津的陳舊檔案，如鋼版油印的年度報表、統計表、會議紀錄與學籍名冊，也有不少神職人員以毛筆寫的書信、明信片，還有標示出鄧州、淅川、魯山、鎮平等地名的牛皮紙袋，裡面裝著大小不一的老照片。我一一的把資料攤開，又小心翼翼地按原來的摺痕疊好放回檔案盒裡。

我儘可能影印一些有意義的檔案，也翻拍不少老照片，但有關韓牧師的直接資料還沒發現。第一天過去了，尚無任何收穫，內心已掂著，就當此行是來挪威觀光，不要抱任何奢望。然而，就在此刻，一篇年度報告閃在眼前，使我為之一震，「韓修敬」已現蹤跡了。接下來的兩天裡，令人震撼的檔案竟然接二連三的出現，讓我有些應接不暇。

以下依檔案出現的順序，從一篇年度報告、一篇追思文到一捲紀錄片，我逐一來呈現。

二、一篇年度報告

福由侯格神學院附屬於「挪威路得會宣教協會」，成立於1914年，設有學士、碩士學位課程，培育各國宣教人才。神學院的地下一樓是檔案館與圖書館，我在檔案館裡翻閱許多文件與手稿。

突然一篇文件吸引我的目光，一篇以毛筆書寫題為「一九四五淅川

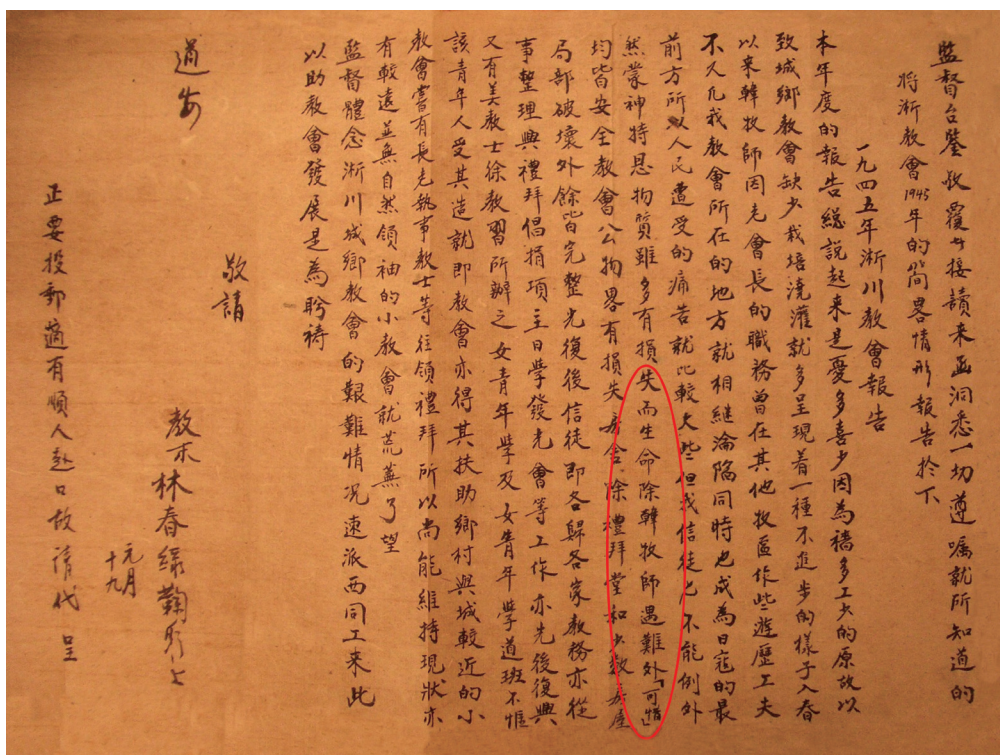
教會的年度報告」，開頭記道：

本年度的報告，總說起來是憂多喜少，因為穡多工少的原故，以致城鄉教會缺少栽培、澆灌，就多呈現一種不進步的樣子。入春以來韓牧師因老會長的職務，曾在其他牧區作些遊歷工夫。

其中「韓牧師」三個字揪住了我，文末署名林春綠，寫於1946年元月19日，顯示是林春綠代表河南浙川教會向「挪威路得會中國宣教協會」報告前一年的工作概況。接下來的內容讓我心一驚：

不久凡我教會所在的地方，就相繼淪陷，同時也成為日寇的最前方，所以人民遭受的痛苦就比較大些，但我信徒也不能例外。然蒙神特恩，物質雖多有損失，而生命，除韓牧師遇難外，「可惜」，均皆安全。¹（圖一）

1 林春綠，〈浙川教會的年度報告〉，1946.1.19毛筆寫本，收藏於挪威路得會宣教機構（Norwegian Lutheran Mission，簡稱NLM）福由侯格神學院（Fjellhaug Skoler）檔案館。

圖一 1946年林春綠寫給路得會監督「一九四五年浙川教會報告」，收藏於挪威福由侯格神學院檔案館。

林春綠以平板而冷靜的語氣，陳述去年遭受日軍轟炸、房舍損失及一位牧師的死訊，簡略地以「除韓牧師遇難外，『可惜』」，交代了一位「老會長韓牧師」的生死巨變，沒有更多的著墨，但從加了引號的「可惜」兩字，似又感覺到 he 有一絲的惋惜或憂傷。

1945年浙川究竟發生什麼事？雖知那一年仍在抗戰期間，位在豫西南的浙川縣面臨怎樣的處境？

翻開1945年4月12日《中央日報》，刊出羅斯福總統去世的消息之外，還有一則顯著的標題，是「浙川附近敵被擊退，豫西敵後我軍迫臨汝、陝縣、寶豐」。原來，戰場已是如此的深入內地。4月18、19日的標題，是「鄂北我軍猛攻城，豫南浙川城郊激戰中」、「豫南我軍克西峽口，浙川樊城仍猛攻中」，²可以想見當時浙川正遭受猛烈的砲火攻

2 《中央日報》民國34年4月12、18、19日第二版標題。

擊。抗戰期間，《中央日報》不僅要報導戰況，還兼有鼓舞民心的任務，對於國軍的重挫或死傷情況多僅輕描淡寫，但從這幾則標題看，已清楚知道淅川正在火線中。

早在一年前，河南東部就已淪陷。1944年4月18日日軍越過黃河，僅五天工夫就攻佔鄭州、新鄭、尉氏等五縣，日軍凌厲而多變的攻勢，已越來越深入內地，自此河南陷入長達一年的苦戰。日軍接下來的攻擊目標就是許昌，許昌位在平漢鐵路上，是日軍掌握中國腹裡的重要據點，第一戰區副司令湯恩伯將軍下令務必嚴守。日本近代史學者伊藤正德在《帝國陸軍之最後》一書，談到許昌那一仗打得很吃力：「（1944年）4月30日，37師團開始攻城，敵人（指國軍）頑強抵抗，城周圍有60米寬的一道護城河，乃以工兵的舟艇準備強行渡河，但因敵人抵抗猛烈，未能成功。」³正因為國軍的英勇抵抗，雙方在許昌四郊激戰不已，未讓敵人輕易攻下。1944年5月5日《中央日報》與天津《大公報》分別刊著：「中原戰場各地戰鬥更趨激烈，鄂西長江兩岸我軍分路攻敵，許昌、北舞渡、廬店、禹縣、薛店各地激戰。」及「許昌血戰，確山以南阻敵，密縣陝縣以西激戰。」⁴敵我陷入殊死戰，駐美大使魏道明告訴美國記者：「我們正準備從事更艱苦的奮鬥。」⁵對日抗戰已進入第七年，戰場卻是節節地向內退守。

曾參與那場戰役的國軍張訪朋回憶當時情景，他說整個陣地被槍炮打得如沸騰一般，「就像過年時放炮仗一樣，到處都是槍炮聲，一直到半夜，響個不停。」⁶為了守住許昌，雙方死傷皆慘重，最後仍是失守。日軍打通了平漢鐵路，將主力更朝西進，於是豫西南、鄂北都成了最前線。

第二年（1945）春節剛過，淅川籠罩在強勁的砲火下。三月下旬，國軍在豫鄂交界地區增援防禦，與日軍激戰。張訪朋說：「為了阻擋國軍第八戰區部隊通過南陽盆地增援鄂北，日軍第十二軍司令官內山

3 參考伊藤正德，《帝國陸軍の最後》，文藝春秋新社，1960

4 民國33年5月5日《中央日報》及天津《大公報》第二版標題。

5 《中央日報》民國33年5月2日第二版。

6 轉引自http://bbs.tiexue.net/post2_2562446_1.html

英太郎，派其王牌部隊戰車第三師團（師團長山路秀男中將）以及110師團，向內鄉縣西峽口、淅川一線突進。該路日軍連陷鎮平、內鄉，（3月）31日攻佔西峽口，然後繼續向重陽店、西坪鎮方向進犯。」⁷三月底河南戰事已移至豫西南一角，並迫近陝境，此時美軍也加入助戰，「敵竄向老河口遭痛擊，中美空軍助戰猛炸敵陣」。⁸四月中旬國軍迫攻襄陽與淅川，「鄂北進抵襄陽西郊，豫南我軍迫攻淅川，突入李官橋正巷戰中」，⁹李官橋位於淅川、鄧州附近，是丹江水庫旁的古鎮。接著，國軍又迫攻鎮平，與另一支強渡丹江、淅川二水的反攻部隊，共同夾擊日軍，克復西峽口。日軍旋又入侵西峽口以西之地，五月初國軍深入敵陣，經過14小時的激烈巷戰，終於成功截斷日軍向東的退路，大抵在五月底時國軍已經掌控豫西南的情勢。¹⁰

長期在槍林彈雨下的老百姓、學生怎麼辦？一般百姓常常到鄉下或山裡躲避轟炸。就讀開封女中的學生韓仁華、韓仁彬兩姊妹，起初常搬著小板凳在學校附近的樹林裡上課，後來戰事越來越逼近，便整個學校遷徙至淅川，後來翻越秦嶺到了西安，大批師生跟著流播各處。日軍的槍砲攻擊，許多房舍被炸得百孔千瘡，人民死傷不計其數。在挪威檔案館裡，有一張拍攝被轟炸過的四合院的照片，牆破了，屋頂也沒了，仿如硝煙下的鬼域一般。（圖二）

7 轉引自http://big5.xinhuanet.com/gate/big5/news.xinhuanet.com/mil/2005-07/11/content_3202205_1.htm

8 《大公報》民國34年3月31日星期六，第二版標題。

9 《中央日報》民國34年4月16日星期一，第二版標題。

10 王平編著，《抗戰八年》下，（《近代中國史料叢刊續編》第71輯，永和：文海出版社，1980），頁386 - 387。

圖二 抗戰時期被日軍轟炸過的四合院，牆破了，屋頂也沒了，仿如硝煙下的鬼域一般。（翻拍自挪威福由侯格神學院檔案館）

然而，在林春綠的年度報告裡，述及1945年受創的情形，僅是雲淡風清的帶過，不知是勝利的喜悅撫平創痛？或是相對的人與物損失不多而無需多著墨？或是受限於年度報告應言簡意賅所致？總之，一份平淡無奇的年度報告，若非提高靈敏度及雙眼裸視0.8的視力掃過每份文件，是不容易發現的。

既知1945年入春韓修敬尚在各牧區走動，而他也在當年遇害，那麼，他是幾月遇難？如何遇難？韓牧師的么女、年近八十的韓仁彬已記得不多了。

三、一篇追思文

韓仁彬記得，當日軍轟炸最激烈的時候，她隨著開封女中師生遷徙至淅川，滿心歡喜可以去探望父親。

她與姊姊仁華離校脫隊，來到福音堂找父親，孰料父親才剛出遠

門，聖經學院劉本立牧師說，他回鄧州老家去接家人了。韓牧師是鄧州人，自1928年挪威傳教士按立首批中國牧師後，韓修敬就在鄧州福音堂牧會（圖三、四），近兩年才轉到淅川，妻兒都留在鄧州。時局日漸險惡，韓修敬心想一家人聚攏總是安心，他穿越了不太平靜的路程，總算接到了妻子徐慕貞、兒子仁甫，以及自營「濟生保產院」的二女兒仁勇與兩名助理，尚未回到淅川，各處已是硝煙四起。仁華、仁彬兩姐妹等不及父親回來，匆匆跟著劉牧師及聖經書院的師生到附近的北山避難。未久，韓修敬一家回到淅川住處，稍事打點後，也避居鄉下。當地自衛隊營長知道韓牧師一家人到鄉下來，特地帶兩隻雞來問候，還請牧師祈禱戰事趕快結束。各地烽火連天，住在南山的韓修敬格外擔心不在身邊的兩個女兒，營長看出他的心事，主動派出兩名民兵到山北去找兩姊妹。北山盡是避難人群，要尋人不是件易事，但費數天工夫終是找到了。民兵給她們換上舊衣服，裝扮成鄉下老太太的模樣，不讓人看出她們是十五、六歲的姑娘。韓仁彬說，白天要避開日軍的搜查，我們只能在夜晚趕路，走了幾個夜晚，腳後跟都磨破了。

圖三 「挪威路得會在華宣教協會」面臨中國反帝國主義的聲浪下，於1927年4月3日撤離中國之前，以投票方式選出四位首屆中國籍牧師，從此將教牧權轉移給中國人，左起：劉道生、韓修敬、魯大桂、劉照堂，當時韓修敬32歲。（翻拍自福由侯格神學院檔案館）

„Kineseren“

Orsaken for det meck iøstherke Kina-misjonens ved.

Utkommet i Oslo her-åhr, og kan inngaa paa alle postkontorer og i Kineserens ekspedient, Grensen 19 III, Oslo. Kontinentet er 5 kr. særst.

Redaktør: Johannes Brandstad.

Redaktør: Oscar Handeland.

Faste medarbeidere: Olav Espersen, P. S. Eikrem, Gustav Nielsen, Johannes Brandstad, Magnus Larsen.

Ansvarlig skriver fra Forbundets misjonsmark i Kina, Eikrem skriver om misjonsarbeidet i andre land, Nielsen skriver om kristelig utvaldelse i utlandet, Brandstad skriver korte, oversiktlige stykker og fortellinger, og Larsen skriver om hærarbeidet.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

NB. Alt som vedrører bladet indsendes (medtagen bekjendtgjørelser) sendes til Oscar Handeland, Fjellhaug, Rønnebakken, Ø. Akers. Alle bekjendtgjørelser og alt som vedrører foranstaltninger av bladet, sendes til Kineserens ekspedient.

bedende mennesker i samlingen. Der var en stillferdig, nyk og li-

kevel sterk stemning. Det gjorde særskilt godt at se hvor grepet

mange var av det som blev talt om misjonens stilling i Kina nu.

En reise fra møtet med en sterk og glad følelse av at kristendommen viser sin livskraft ogsaa idag i Norge, og at de norske kristne ikke vil svikte i arbeidet for at sende livets ord til andre folk.

Nyt misjonshus.

I Kr.sand.

I et tidligere nr. stod der tegning av det nye hus som Kina-

misjonensforening i Kr.sand nu bygger. Vi skal her gi noen oplysninger om huset.

Det er over 10 aar siden Forbundets venner i Kr.sand begynte at samle penger til husbygning. Det var i de «gyldne»

aar, og det kom ind ca. 70.000 kr. I 1920 blev et hus indkjøpt i nærheten av jernbanestasjonen, i den vestre bydel, hvor der ingen forsamlingshus er for. Dette hus er det som nu ombygges.

I 1. etage skal der bli butik med kontor og desuten 3 leiligheter. I 2. etage forsamlingssal med plass til 5-600 mennesker, et par mindre værelser og kjøkken, og desuten 2 leiligheter. I loftsetagen 1 leilighet og 5 enkeltværelser.

Efter beretningene vil leilighetene bli utleiet til at ferierte og andre den gjeld man faar paa eiendommen.

Oplandenes kreds.

Aarsmøtet paa Gjøvik.

Aarsmøtet paa Gjøvik 1. og 2. pinsedag blev en oplysningsfuld dag for alle os, som var saa lykkelige at faa være med. Det var feidagene som sikkert satte dypt merke. Det var kanskje ikke saa merke-

bart indblik i den krise som misjonen og Kinas folk nu gjennom-

lever, men ogsaa i aarsakens dertil.

Hansens preken paa festen var rugg og almindelig baade opbyggende og belerende. Det er

lovelige stunder naar evangeliet ved Guds aand blir levende for hjertet.

I den aarsberetning som styret fremlaa paa møtet, skal vi her særlig merke os disse ord:

«Arbeidet er blitt en mægt i misjonen, ogsaa finansielt».

Det viste sig ogsaa da de deputertes navn oplæstes, at en stor del av dem var representanter fra hærforeningene. Unge kristne med et varmt hjerte for misjonen.

Rognkåpet viste iaar en indtækt av kr. 39.000.

Viber om at misjonens Herre vil ta midlene i sine hender og velsigne dem, saa de kan bli til mest mulig gavn for Guds rike.

Dannelsen av fellesforeninger inden kredsen, var den tanke som mest blev gjenstand for samtale under forhandlingsmøtet.

Det blev ogsaa med stort flertal vedtatt, at man bør forsøke dermed, ialfald i Gudbrandstalen og Valdres.

De av kredsstyret, som stod for tur til at gaa ut var: John Peitertorp, Solor, M. Vestgaard, Valset, H. O. Riste, Lillehammer, og Olaf Finni, Tjønsa, som alle blev gjenvælt.

Nadvermøtet 1. pinsedags aften, som var besøkt av over 200 mennesker, blev en halvtidstund av de sjeldne.

Alle vi tilreisende blev gjestfri mottatt av venneflokken paa Gjøvik. Fellesmiddag var festlig arrangert paa det gamle be-

dehuset.

Gud var god imot os, og vi sier Gud og vennene tak for det glade samvær.

H. Eriksen.

Skien's kreds.

Aarsmøtet i Arendal.

Kina-misjonens kreds-møte holdtes i Arendal søndag 29. og mandag 30. mai. Endelig ble det

delvis ogsaa landet, råder der en optimistisk stemning blandt dem med tro på at Gud vil og er mægtig til at bevare sine, selv under de sværeste tvinger. Misjonen er ikke nedlagt, som enkelte synes å tro. Der er nemlig blandt de kristne kinesere utdannet forstandere og evangelister, der skal fortsatte arbeidet efter bedste evne i samme stør som før. For 1926 er der en nedgang i årsindtægtene på kr. 300.000, årsinntægten med året før, men

Fra misjonsmarken.

De kinesiske menighets-leiere og evangelister som var samlet ved skole-konferansen, sammen med Espersen. De 4 særlige forstandere sitter to paa hver side av Espersen.

Forstander Han Siu-ging med familie. Han bor i Tseuchow.

var i årets løp indmeldt, og er der nu ialt 136. Emissarene beretter at møtene har gjennomgaaet

圖五 1942年韓修敬的全家福，前排座者左起：徐慕貞、韓修敬；後排左起：韓仁彬、韓仁勇、韓仁甫、韓雪峰(仁浩)、韓仁華

那是一個黃昏，韓牧師領著一家人在狹隘的屋內舉行家庭禮拜，桌上的油燈昏暗，剛滿五十歲的韓牧師看不清聖經上的字，或許他也想趁機訓練18歲的獨子仁甫，便與他調換座位，讓他到近油燈的床邊坐下，來朗讀聖經，韓牧師自己則到門邊位子坐下。突然幾個身影闖入院子，還未及分辨究竟，只聽砰砰兩聲槍響，韓牧師應聲倒地，慌亂中仁勇立刻止血急救，她是河南大學附設護理學校畢業的，隨身帶有救護箱，但兩槍正中韓修敬要害，已回天乏術。韓仁彬說「土共」進屋隨意翻翻，沒拿走什麼就離開了。

這些記憶，是仁彬聽她母親徐慕貞說的，自己雖不在現場，卻是她母親親歷的情節，也深深烙印在她的腦中、打進她的心裡，牢固的程度彷彿她也曾置身現場一般。在她漸漸忘事之後，這個記憶卻不曾有絲毫的磨滅，每次講述這段，她都說得鉅細靡遺、有條不紊。

我搭電梯直上三樓，回到神學院宿舍，把我的新發現告訴母親。

我說，1945年春天韓修敬牧師還在世，而他也是在1945年去世。

母親沒有特別的反應，僅輕輕地問：「是嗎？」過去，我多次問母親，外祖父是那一年遇害的，千篇一律的回答是，「記不清了」、「真的記不得了」。長年以來，我覺得母親沒有特別的悲與喜，就連與她青梅竹馬、感情篤深的丈夫過世，在我印象中，母親沒掉過眼淚。

我分析給母親聽：「日本無條件投降是在民國34年8月15日，而那年的春天確定外公還在世，您從北山回去見到外公墳，和外婆相聚之後，不是又折返浙川與學校會合，翻越秦嶺去了西安嗎？那麼，外公遇難的時間不至於晚至七、八月，大約是在春夏之交，對吧？」我推理式的把時間範圍縮小，我極想弄清楚究竟是幾月遇難的。但以上分析，對一位近八十歲的老母親來說，實在太複雜了，但我心一急，明知有點強人所難，卻仍追問：「舅舅指給您看外公墳時，天氣是熱還是冷？」那畢竟已是七十年前的事，誰還能記得七十年前某一天的氣溫？果不其然，母親脫口又是「不記得了」。我還不放棄，再補上一句：「當時穿長袖、還是短袖？」此時，母親偏著頭，兩眼望向遠方，說：「大概……麥田收割了吧！」麥田收割是什麼時候，我上網查河南地區的收割期，大約是五月下旬到六月初。

隔天一早，一進檔案館便對艾立克（Erik Kjebekk）說，韓牧師過世這麼重要的消息，應會刊於周報或有正式紀錄吧？艾立克是這裡唯一的檔案館員，在第一天我說明來意後，很慷慨的對我說，裡面所有的檔案都可以複印。我並推算，依當時的傳播條件，撰稿之後從中國越洋傳訊至挪威，並經過編輯、排版及印刷，配合周刊的固定刊期，保守估計至少得耗上兩、三個月，於是我請艾立克查查6至9月的官方紀錄。

不出半個鐘頭，艾立克叫我：「利百加（Rebecca），妳看這條訊息。」我抬起頭，看著他捧著裝釘厚厚的周報急急走來，攤在我面前，指著周報版面右半邊中間下方的一篇文章，說：「這則消息提到韓修敬牧師之死，是一位年輕宣教士維克寫的。」我問他裡面寫什麼，他以食指順著一行行的挪威文，用英語一句句讀出來，這篇標題為「一位基督徒的見證——紀念韓修敬牧師」的追思文，刊於1945年9月30日UYSYN（《中國宣教週報》的縮寫名稱）第二版（圖六）。我將聽到的英文，

以顫抖的手快速記下中文，全文如下：

vre utad å koma danna med alle dei små borna. Vår kjære Far visste nok med rom. Martin kjem også hit om ei

Et kristuspreget vitne.

Et minneord om forstander Han siu-gung.

Fra vår misjonsmark i Kina har vi mottatt det vemodige budskap at forstander *Han siu-ging* er skutt av kommunistrøvere i nærheten av Sichwan. Med ham har kinafeltet mistet en av sine dyktigste forstandere.

Forst. Han var fra Eengchow i Honan. Som ung gutt gikk han på misjonens barneskole der i byen. Senere gjenomgikk han misjonens lærerskole i Laohokow og virket noen år som lærer i Tengchow. Men da han hadde nådegave som forkynner, ble han straks knyttet til hovedstasjonen som evangelist. Da så forstanderskolen ble satt i gang, var det bare rimelig at lærer Han ble bedt om å søke. I des. 1926 var han ferdig på forstanderskolen. I de bevegede dager våren 1927, da alle misjonærene måtte evakuere Kinas innland, var han en av de 4 på vårt felt som ble innviet til forstandere og som overtok ledelsen av menigheten da misjonærene reiste. Under uhyre vanskelige forhold stod han på sin post sammen med de øvrige tre. I mange år har han stått som nestformann i Nordre Presbyterium (i Honan).

Da vekkelsen gikk over Kinafeltet fra 1931 og utetter, fikk han en merke-

bar fornyelse, og virket til stor velsignelse som vekkelsespredikant. Over alt på feltet vårt hvor han kom, fulgte det vekkelse og liv med ham. Han besøkte også en rekke nabomisjoner, og samme åndens vårvær fulgte ham også der. Våren 1933 reiste han sammen med Mjelve til Manchuria og var med oss der nord nær et halvt års tid i nybrottsarbeidet.

Han Siu-ging hadde et særskilt vinnende vesen. Tro og pålitelig var han i all sin ferd, og så et ydmykt kristent sinn. Han og jeg ble straks venner, da jeg som ung misjonær kom til Tengchow, og i de år som fulgte i nært samarbeid, ble vennskapet bare utdypet. I alle år jeg var i Manchuria, holdt vi vennskapet ved like ved brever. —

Det kan trygt sies at forstander Han var en gave gitt oss av Gud i gjerningen der ute. Utetter var han ved sitt fine, kristuspregede vesen en levende anbefaling for evangeliets omskapende og adlende makt. Og for misjonærene var han en god medarbeider.

Må Gud trøste hans kone og barna i deres tunge sorg. Han siu-ging ble godt og vel 50 år gammel.

Signing over hans minne!

August Vik.

«J reise dal, Bom være for å til vå å få I et nok gen e Da tiske sum snart råd t Da og U Det skap Vå tenke (Jon og de Hu fra F nær stand høste han l tet f også i lag ham liv. sønn.

「觀看」與「再現」——挪威檔案館裡中國牧師韓修敬的蹤跡與影像

圖六 奧古斯都·維克(August Vik)撰「一位基督徒的見證——紀念韓修敬牧師」，刊於1945年9月30日UTSYN週報。

中國傳來一個令人悲傷的消息，韓修敬牧師在淅川郊區遭土共槍殺，我們在中國的傳道工場損失了一位優秀的牧師。

韓牧師出生於河南鄧州，幼年就讀宣教士所辦的小學，從老河口師範學校畢業後，到鄧州擔任老師。韓牧師逐漸顯露出傳福音的恩賜，於是被呼召為宣教團的一員，在教會推薦下，韓牧師進入首創的神學院，於1926年12月畢業。

1927年春，中國局勢日趨混亂，傳教士都準備撤離中國，在赴上海之前特別按立四位華人牧師，韓修敬是其中之一。在動蕩艱困的時期，韓牧師與其他三位牧師都能團結的堅守崗位，並肩負起北部河南老會（老會即區會）的副會長多年。

1931年以後中國內地信主重生的人日漸增多，韓牧師是極受人注目的「重生牧師」，凡他講道之處必有人感動而信主重生，他常去鄰近教區講道，也是同樣的情況，聖靈帶領著他們得救。

1933年春，韓牧師與米耶爾韋（Mjelve）教士被差派至東北開拓傳福音的工作，他是當時重要的顧問牧師。

韓牧師的個性親切，在各方面都秉持公正而守信，也是謙卑的基督徒。當我年輕剛任宣教士時，初至鄧州，很快與韓牧師結為好友，因一起配搭工作，更使我們的友情加增。我來東北的這幾年一直與他保持聯絡。

可以確信的，韓牧師是位好品格的基督徒，也是上帝賜給我們的禮物。他是轉化人心的典範，也是宣教事業上最佳的夥伴。

願我們的主安慰哀傷中韓師母及他們的兒女。

韓修敬牧師得年五十，願一切對他的追思都得到祝福。

奧古斯都·維克（August Vik）¹¹

11 刊於UYSYN週報1945年9月30日第24期第三版。

記下艾立克的翻譯，我心頭立刻湧上濃濃的愁悵與疑問。韓修敬在最顛沛的流離的時候，尚且在各牧區「作些遊歷工夫」；烽火連天時，冒著生命危險把至親家人接來，什麼艱險都能挺過來，為何躲不過突如其來的兩顆子彈？戰爭已進尾聲，二十多年來無私奉獻的牧師生涯，為何最後無緣捱到抗戰勝利，享受一家團圓的喜悅？

追思文中並未提到遇害的確切日期，此時已不重要了。不過他死於何人之手？我好奇的問。艾立克再從週報中找答案，以清晰的英文讀出“communist robbers”，挪威文是“KommunistØvere i nærheten”，翻譯出來應是“共產黨的搶匪”或“共產黨土匪”，與母親口中傳述的「土共」說法一致。怎麼知道是「土共」？挪威的週報也如此刊載，因未進一步查考，目前對此尚一無所悉。

身為老公的母親，在懵懂的小孩時期，她的父親已是奔走在鄧、浙兩地小有名氣的牧師，十三歲離家至500公里之外的開封女中讀書，對父親早年的經歷所知並不多。維克的短文簡述了外祖父的生平，多少填補我對他早年的空白。

韓修敬生於1895年，清光緒21年，這一年史學大師錢穆、文學家林語堂相繼誕生；死於1945年夏天，得年五十，同年四月美國羅斯福總統也與世長辭。

四、一捲三十年代的紀錄片

發現追思文的當天下午，又出現一件更令人稀奇的檔案，更加深我對外祖父的孺慕之情。

神學院一樓右側是謝福德牧師（Frode Steen）的辦公室，能住進這所神學院宿舍，就是由他安排的。他指著辦公室牆上掛的一幅鄂北豫西交界的區域圖，以流利的中文對我說：「挪威第一批宣教士是在1891年到中國，當時『挪威路得會中國宣教協會』（Norwegian Lutheran China Mission Society）的宣教總會設在老河口，」他指著湖

北、河南交界的老河口，地圖上有一個小圓點，說：「這裡就是我們最早的宣教地點。」（圖七、八）地圖上還有許多小圓點，標示出早期的宣教據點。老河口位在湖北、河南交界，漢水與丹江的交會口附近，自古以來即是客商往來的必經之地，清末時是湖北省第二大城市。中國內地越往西走就越貧窮，挪威宣教團體來到中國，選擇在湖北北端的老河口落腳，初期的十年非常艱苦，一些宣教士因水土不服或染病而死的有好幾位。¹²「當1900年義和團殺害西方宣教士時，挪威的宣教士幾乎都撤離回國，隔年秋天平息之後，又陸續回到宣教區。1914年成立『中華基督教豫鄂路得會』（簡稱NLM），往湖北與河南兩地區展開宣教工作。」謝牧師簡略地介紹挪威路得會早期宣教的歷史。他辦公室裡還掛著另外兩幅老地圖，一幅是與上述同區域的立體地形圖；一幅是清末的中國疆域圖。

圖七 2006年8月攝於奧斯陸福由侯格神學院，前排左起：韓仁彬、張璉；後排左起：神學院院長沈思德牧師、中國宣教部主任謝福德牧師。

12 杜聖恩，《中國基督教信義會教會史略：挪威信義差會來華百年宣教史略1891-1991》，臺北：中國基督教信義會，1994。

圖八 此圖為鄂北豫西交界的區域圖，即挪威在中國宣教的版圖，掛在謝福德牧師 (Frode Steen) 的辦公室牆上。

年近六十、瘦高個兒的謝福德，應超過190公分吧！他是福由侯格神學院的教師，也是挪威路得會宣教機構（NLM）中國教區的主任，曾在臺灣宣教十餘年，帶有臺灣國語的口音，聽起來倍感親切。自大陸改革開放後，他把重心移往河南，但對六、七十年前的韓修敬並不清楚。

當天下午，謝牧師問我：「我這裡有一捲老紀錄影片，大約是三十年代拍的，妳有沒有興趣看看？」對老舊的東西我一向感興趣，何況是三十年代的片子，當然要看。

謝牧師親自把35釐米膠捲的大圓盤放到機器上，我們仨坐在階梯式講堂的最前排，很像小時候在電影院裡期待放映的心情。一道白光從背後射出，眼前一片佈滿雨絲的黑白畫面，除了機器聲，偌大的講堂一片寂靜。

靜默中，揭開了七、八十年前的中國樣貌。最先映入眼簾的是，攀爬在群山峻嶺上的萬里長城，堅實的碉堡、高大厚實的城牆，隱然透

著倨傲而堅毅的姿態；有北京城的建築，如圓形圓頂的天壇，巨大牌匾「祈年殿」三個大字清晰可見，最大的古建築群——重簷飛翹的紫禁城，城門的龍頭、門前的石獅子都成為焦點。一位老外舉起手來觸摸漢白玉雕刻的龍頭，以自己身高的比例襯托出龍頭的高大壯碩。每隔幾分鐘便以全黑的畫面，從兩、三行反白的挪威文標出內容主題。鏡頭也跨出了北京城，先是到近郊的明十三陵，繼而到山西的平遙古城。接下來，觀看北京大街上的市井人物，如喜慶隊伍、駱駝商隊與來往交錯的人群；還有一群悠閒跪坐在地的駱駝，並以特寫入鏡，只見駱駝的大嘴左右張闔的嚼啊嚼，饒富趣味；還有頭戴高聳僧帽的喇嘛們，進進出出喇嘛廟；佈滿皺紋的手，快速撥著佛珠、口中念念有詞的老人，都成了鏡頭捕捉的對象。鏡頭裡一張張害羞、驚訝的面孔，無論男女老少，他們的眼神都傳達了對拍攝者或拍攝器具的好奇與新鮮。

從反白的羅馬拼音文字，我識出老河口、鄧州的地名，知道鏡頭將帶到這些地方。一群穿深色長袍的洋人圍坐一起，一位中國老師教他們學中文，從一致的嘴型，曉得正在發同一個字音。老師在赭紅色的磚牆上，以粉筆寫上「中國」兩字，挪威人也拿起毛筆在宣紙上依樣畫葫蘆的寫下；還有洋教師教中國人演算數學、發考卷進行測驗……。從影片中，看到了洋人是怎樣學習中文，也看到了中挪雙方在知識上的互動與交流。

帳篷外，一位穿長袍的人，手提著鑼不斷地敲打，人群應著噹噹的鑼聲陸續出現，一位穿西服戴紳士帽的挪威人和兩位中年人引著大夥聚攏，佈道會快開始了。此時，另一位穿長袍的，手持細長木桿，在到眾人面前，指著身旁大木架上掛著的大字報，帶領會眾開口唱詩，小孩子站在前排，後面簇擁著男男女女，他們都張著嘴唱：「天國近了，時候到了，務悔改須及早……。」他們的表情與嘴型，顯示出對這首詩歌熟悉的程度。接著是一位圓圓臉、光著頭，同樣是一身長袍的人步上臺階，登時，一張熟悉的臉孔跳出來，那原是一個平面、靜止的熟悉影像，怎麼此時躍入眼簾的是能說、會笑且是立體、活動的？我幾乎跳起來，叫著：「是外公，是外公！」轉頭看母親，她臉上漾起淺淺的微

笑。

正是韓修敬！他笑瞇瞇的站上木臺，把一卷繪有十字架的海報攤開，放到木架上，以一本聖經壓住海報上緣，海報下擺隨風飄動了幾下，韓牧師站上一個克難式的小講臺開始講道，他揮起雙手，身子隨著目光左右移動而轉動，嘴巴不停地開闔，臉上始終掛著笑容，每個揮動的手勢都極有力道。從鏡頭中看到 he 跳下講臺，站到海報旁，以細長木桿指著十字架的中心，又繼續講道，鏡頭停格在他及現場群眾約數分鐘，從他的神情與手勢，似可感覺七十多年前鄧州佈道會現場所散發出的魅力與熱度。

謝福德牧師不經意的一問，竟讓一份塵封已久的影像「出土」。裡面收攝的主人翁竟在二十一世紀與一位不經意的觀看者有著親密的關係，那是一種極難說清楚的微妙之感。

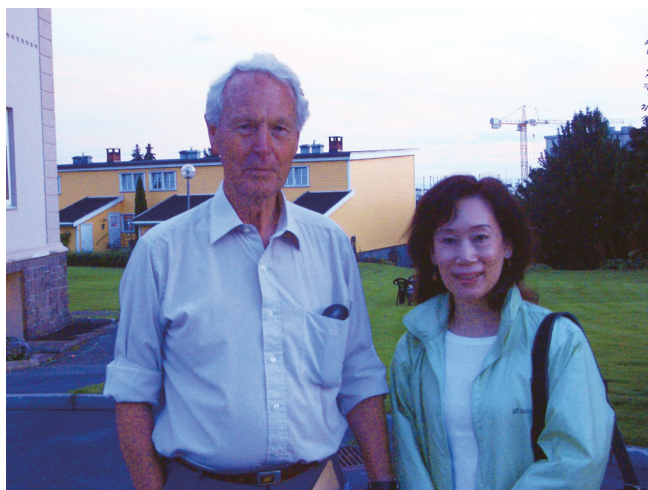
原本只是相簿裡一張平面的樣貌，瞬時之間轉化為真實、立體而有生命活力的影像，一切都在靜默中發生。影片雖是無聲的，卻又彷彿聽得到鑼鼓聲、眾人齊聲唱的歌聲，甚至是鏗鏘有力的講道聲，這難道不是奇蹟嗎？保存這捲影片的謝福德也直呼稀奇！

影片還介紹了社會救助工作，例如老河口福民醫院的醫療情況；瞽目院學生讀點字書、手工編織竹製品；信徒們把纏身已久的鴉片煙桿，丟入一團火堆燒燬；還有鄧州的農村、市集與民間生活等等。這捲攝自1928至1940年代初的影片，全長五十分鐘，紀錄了上世紀三、四十年代的中國社會，也重建了我的家族記憶。

五、意外的影像紀實

次日晚上，謝牧師邀請我們到附近的中國餐館用餐，一位老紳士也在座。謝牧師介紹他就是影片拍攝者勞牧師（Olafur Olafsson）的兒子約翰尼斯（Johannes Olafsson）（圖九、十）。又是一個驚喜，能與拍攝影片的后代如此貼近，且在極短的時間裡見到，彷彿當年的勞牧師就在身邊似的。

圖九 紀錄片的拍攝者勞牧師(Olafur Olafsson)及其夫人。

圖十 作者與勞牧師的兒子、81歲的約翰尼斯(Johannes Olafsson)攝於福由侯格神學院教職宿舍前。

滿頭華髮的約翰尼斯，高大英挺，兩眼炯炯有神，81歲，冰島人，幼時在鄧州住過幾年，後來當醫生，2000年才從衣索比亞行醫退休，定居挪威。他應謝牧師之請，特地搭兩小時的車程來到奧斯陸與我們見面。約翰尼斯一見到母親，便說，記得她小時候的模樣，還說小時候與她哥哥仁甫比較熟。母親說，當時她年紀太小，僅知有他這個人，印象中他滿調皮的。

用餐一半時，坐我正對面的老醫師打斷大家談話，鄭重地表示，要

告訴我們他父親是怎麼拍製這部影片的。

約翰尼斯說道：「有一位美國記者來到中國來採訪，對中國並不熟悉，又不會講中文，於是請我父親當翻譯。美國記者是個專業攝影師，帶著最新的攝影器材到中國各處拍攝。

「他們從北京城開始，先拍攝北京附近的名勝古蹟，也拍下各地的風土民情，包括喇嘛教、寺廟都拍下來。最初是我父親帶路，後來反而跟著美國記者走，他們跑遍了許多地方，漸漸的他也學會一些攝影技術。後來，他到上海買一套攝影器材，學著美國記者拍下中國各地風光，也拍攝了路德會在中國宣教的情形。」

原來，勞牧師的攝影是先效法美國記者，拍下屬於中國北方的特色，如長城、天壇、頤和園及駱駝等等都拍了進去，繼而報導挪威宣教士在河南的工作概況。在拍攝教會活動時，就是以韓修敬牧師牧養的鄧州福音堂做為紀實對象。他把捕捉到的中國印象，全都攜回挪威，成為一份非常難得的歷史檔案。

就是因為七、八十年前的一位「好事者」，願意把意外學得的新技術，以實驗的方式應用在動態的膠片上，不僅拍攝挪威教會的宣教紀實，也捕捉了當時的中國印象，還意外留存了一段超乎他想像的生命紀錄。只不過，隨著時空的轉換與推移，這些影像藏放在挪威一所神學院的檔案館，無人聞問。也萬萬沒想到，有一天，與影像中的人物有著血脈相繫的後輩，為尋找家族的根源，從地球遙遠的另一端追蹤而至，而沉寂七十年的中國牧師韓修敬，竟以具生命活力的影像，再現人間。

六、「觀看」與「再現」

近幾年來，陸續出現一個特別的現象，就是各地的檔案館不約而同的發掘一些重要的歷史影像，例如2006年在澳洲坎培拉的國家影音檔案館，發現一捲1896年10月由法國攝影師馬呂斯歇斯特（Marius Sestier）以35釐米黑白膠片拍攝的默片「怪誕選手」（Patineur Gro-

tesque），拍攝地點就在墨爾本，雖僅一分鐘的長度，卻是佐證澳洲電影史的珍貴史料，也是世界電影史上僅存少數的初期作品。¹³

又據2010年1月5日日本《每日新聞》報導，2009年9月一位加拿大學者在美國華盛頓公立檔案館中發現一捲膠片，內容是1945年9月11日長崎被原子彈轟炸後的街道影像，此影像是美軍救護船上的船員從長崎港岸邊以彩色膠片拍攝的，其真實性經長崎和平促進會影像資料館員深堀好敏的確認無誤，目前被公推為原爆後所見到最早的影像。¹⁴

2006年夏天，我在奧斯陸的福由侯格神學院檔案館裡，意外發現了冰島籍勞牧師在上個世紀二、三十年代拍攝中國鄉間的影片，它的歷史價值與現代意義將重新界定。

這些例子使我不禁回想，自十九世紀末法國盧米埃兄弟（Auguste Lumière、Louis Lumière）以首創的電影放映系統，在巴黎大咖啡館（Grand Café）公開放映「落湯雞的園丁」、「火車進站」等的精短影片，因過於逼真而產生的笑料與驚嚇效果，使巴黎人大開眼界，從此動態的影像便為人類的「觀看」打開新的視野，也增強了人類的記憶能力，人們可以突破時空的侷限，「觀看」古今中外與萬物百態。

關於「觀看」的方式，美國文化藝術評論家約翰·伯格（John Berger，1926 - ）在《觀看的方式》（1972）一書指出：「每個影像都具現了一種觀看方式，但是我們對影像的感知與欣賞，同樣也取決於我們自己的觀看方式。」¹⁵他以為人們的知識和信仰會影響觀看事物的方式，並釐析了影像與觀看者的區別。在此基礎上，2001年美國傳播學教授瑪莉塔·史特肯（Marita Sturken）與莉莎·卡萊特（Lisa Cartwright）合著的《觀看的實踐》，則進一步從視覺文化的理論分析，討論攝影真實的迷思、影像與意識形態及影像的價值等等，指出「觀看」（to look；looking）是一種目的性與方向性的活動，也是主動為這個世界製造意義的一種行為，所以掌鏡者以影像來「觀看」，是

13 <http://makingmuseum.tnua.edu.tw/emnews/news/626>

14 http://big5.ce.cn/gate/big5/civ.ce.cn/main/todaynews/201001/06/t20100106_20748858.shtml

15 （美）約翰·伯格（John Berger）著，吳莉君譯，《觀看的方式》，（臺北：麥田出版社，2005），頁13。（原著“Ways of Seeing”於1972年出版）

以其主觀的取捨與選擇，並注入個人情感而賦予意義；不可忽略的，在看與被看之間，本來就存在著不斷變動的辯證關係。¹⁶故此，史肯特與卡萊特二人指出，影像的「再現」，可視為觀看者對影像所製造的意義或賦予意義詮釋的一種過程，換言之，「意義」並不存在於影像內部，而是在「觀看者對消費影像、流通影像的那一刻生產出來的」。¹⁷受到該書的影響，筆者除了從影像情境的直接反射，或所謂的「內涵意義」（connotative meaning）來感受這部古老紀錄片外，也嘗試從文化意識或詮釋者的角度，「再現」這部影像的「外延意義」（denotative meaning）。¹⁸

雖然目前掌握的資料有限，但據我所知，二十世紀二十年代一位冰島籍的傳教士，攜著年輕妻子與兩名幼子，從北歐漂洋過海來到一個並不安定的中國，住在相對落後的鄧州。與其他宣教士一樣，他必須與當地中國牧師一起配搭工作，韓修敬牧師正是他的搭檔。在一個特殊機緣下，他學會了攝影，並在上海購置一架攝影機，當時攝影機的價格非常昂貴，是否獲得挪威路得會總會的支助不得而知，不過，我推測最初實驗性質大於工作紀實，只是持續十餘年（1928 - 1945）的拍攝歷程，原來生疏的操作技巧早已變得純熟，選取鏡頭的眼光也越來越精準，這些細微變化想必已融入影片之中。至於勞牧師如何「觀看」中國？「觀看」到什麼樣的中國？通過他的主觀意識想傳達什麼？這部紀錄片，在封存七十餘年後，對於與之交會而有生命相繫的後輩而言，它的「再現」又具有什麼意義？

從我個人感知與觀看的視角，對這部紀錄片做如下的分析：

（一）「我者」與「他者」

這部紀錄片是自1928年開始拍攝，對當時的時代背景頗值得多做

16 （美）瑪莉塔·史特肯（Marita Sturken）、莉莎·卡萊特（Lisa Cartwright）著，陳品秀譯，《觀看的實踐：給所有影像世代的視覺文化導論》（*Practices of Looking: An Introduction to Visual Culture*, 2001），（臺北：臉譜，城邦文化出版，2009），「導讀」（陳儒修），頁4。

17 （美）瑪莉塔·史特肯等，《觀看的實踐》，頁30。

18 瑪莉塔·史特肯等作者，引用了法國理論家羅蘭·巴特（Roland Barthes）認為影像具有雙重意義，即內涵意義與外延意義，參見《觀看的實踐》，頁39。

說明，當時中國剛從長達六年的「非基運動」中平復過來。「非基運動」是指1922年上海一群學生因反對另一群全國性的學生組織「世界基督教學生同盟」而組織的「非基督教學生同盟」，很快地引起全國廣泛的迴響，從學生到大學校長，從知識份子到政府、政黨都有參與，反教人士以宣言、報紙、雜誌、演說的方式反對基督教，雖然第一波僅數月落幕，但其後的兩個浪潮則更劇烈，其間還牽涉到共產黨的計謀破壞與從中操作，其複雜的程度可以想像，直至1927年底蔣宋聯姻，因為宋美齡信仰基督教的背景，才使得政府、政黨對基督教的關係有所調整，隔年發生了五三慘案，全國反日的情緒高漲，遠遠壓過「非基運動」，因而逐漸平息。¹⁹然而，1926 - 1928年也正值北伐推進的時期，各地反帝國主義情緒與愛國民族運動仍在，西方傳教士在長期面對一波波的激烈排斥及生命威脅，不少人選擇撤離、返國，僅少數滯留上海，例如何福大（Kristoffer Hovda）牧師夫婦，他們第一個孩子何愛鄰（Ellen Hobda）就是在1927年12月誕生於上海，隔年戰火稍歇，這對勇敢的夫婦抱著襁褓中的嬰孩又回到鄧州，何愛鄰幼年時便與我母親熟識，其他的傳教士也多是在1928年後陸續返回中國。

如此激情的中國，對西方傳教士有著身家生命威脅的中國。不過，在中國人的眼中，西洋人則是殖民主義的強權者、帝國主義的侵略者，做為強權的入侵者是怎樣「觀看」中國？或者說勞牧師會以怎樣的視角來「觀看」中國？許倬雲曾以「我者」與「他者」來解釋中國歷史文化中的核心與邊陲，²⁰自古中國是居中的「我者」，而「他者」是指僻處邊陲的「非我族類」，二十世紀初一位來自邊陲、非我族類的「他者」，卻同時又是象徵強權入侵者的其中一份子，如何通過鏡頭來觀看一向以「我者」自居的中國？在「我是誰？誰是他？」的思維下，勞牧師則恰恰反過來，他以「我者」的主觀，觀看一個龐大中國「他者」的面貌，這個「他者」是曾對他造成生活的艱辛，甚至有生命威脅的中國。但在他的鏡頭裡卻看不到戰爭，也嗅不到逼迫，他想要為「他者」

19 詳見查時傑，〈民國基督教史（三）——「非基運動」與「本色化運動」時期（1922 - 1927）〉，《民國基督教史論文集》，（臺北：宇宙光，1993），頁127 - 227。

20 許倬雲，《我者與他者——中國歷史上的內外分際》，臺北：時報文化出版，2009。

捕捉住什麼樣的影像，想必都有他自己的主觀取捨。然而，其間是否帶有一點入侵者的自大與傲慢，則值得一番審視。

（二）內部衝突與外部反差交互呈現

影片中所呈現的中國，傳遞出兩種極大的衝突與對比，一是反映中國文化內部的自我衝突；一是反映由外部對比所呈現的內外反差，二者交互呈現在影片中。

影片中隨處可看到中國內部存在著嚴重的自我衝突，如象徵中國符碼的物質文明——堅實的碉堡、高聳的城牆、綿延六千公里的萬里長城；有號稱世界最大、最完整的宮殿建築群——紫禁城；圓形祭天的天壇；漢白玉雕刻的龍頭等等，都在在顯示，20、30年代的中國雖然帝國瓦解、繁華落盡，卻仍然風采依舊、底蘊深厚。然而，卻也看見市井角落盡是鬆垮的身軀、漠然的眼神，他們有的是抽大煙的、有敞著上衣推獨輪車的，甚至還有後腦勺繫著辮子的男子、碎步踩著小腳的婦女，不已經是民國十幾二十年了嗎？怎還有蓄著長辮子的人，民國初年不是都剪去辮子了嗎？當初在滿清帝制的強迫下，不少人們為留髮抗薙而寧捨性命，如今清朝亡了，卻又捨不得這條留了近三百年的辮子？當然，還有更多的人乾脆剃個寸髮不留，因當時沒人告知留什麼髮型好，影像中看到的「大眾髮型」就是「光頭」，就連韓修敬也不例外。

眼下的中國似乎瀰漫著矇昧、茫然又欠缺科學的文化氛圍，單薄的身軀與富麗的中國是如此的格格不入，然而它們又都是彼此的一部分，這種「觀看」下揭露出中國文化中內在的自我衝突。

另一個觀看的視角，是由外部世界對比之下呈現的反差。19世紀後半期以後，不少西方傳教士進入到中國，尤其是到天災、戰爭接踵而至的破敗角落，在資源不足、知識貧乏的內地農村裡，有不少人還沉溺在鴉片煙霧中無以自拔，然而，宣教士卻在這些地方投入他們的身家性命，本可留在條件較好的家鄉，為何選擇遠渡重洋深入中國民間？《聖經》上說：「你們貧窮的人有福了，因為神的國是你們的。」又說：「憐憫貧窮的，這人有福。」²¹影片中紀錄了一段紅十字會的救援，難

21 《新約聖經》，〈路加福音〉6章20節；《舊約聖經》，〈箴言〉14章21節。

民營裡有密密麻麻的人群，從車裡送出一麻袋、一麻袋的日用物資，又一小包、一小包的分送出去；還有，排列放置地上數十個木桶裝的白米飯，大人小孩一個個蹲在地上大口扒著配給的白米飯，沒有配菜就單單是白米飯，他們的表情告訴你很滿足了。依據拍攝的時間，筆者推測應該就是1942 - 43年河南遭受一連串嚴重的水、旱、震、霜、蝗等天災的時期。這個曾經是古代中州的文明地區，一千年前汴京周圍不是碧波千頃、物產豐饒嗎？為何一千年後淪落至此，不僅無法自適自足還等待國際救援？影片呈現的正是貧窮落後的中國與富裕進步的西方世界對比下的極大反差。

如此貧瘠窮乏的角落，對自願犧牲物質享受與生活品質的宣教士而言，他們看到的中國，是一片撒下福音種籽的好土。在勞牧師的鏡頭裡，正反映出那片值得深耕基督之愛的地方。

（三）「觀看」中的關懷

自從16世紀中葉利瑪竇來華開始，西方傳教士多是秉持超然的宗教情操與博愛信念，努力地把福音帶給中國，雖然中西方在基督教義的詮釋與文化論述上，發生了長達百餘年的齟齬與爭議，即發生史上著名的「禮儀之爭」，即至十八世紀雍正禁教，使中西文化交流受挫，然而禁歸禁，各教派的傳教士陸續抵華未曾間斷。十九世紀在中國各地發生多起對傳教士搶劫、毆打、燒殺的教案，並未因此而減損傳教士來華的心志，從各國來華的傳教士仍一批批進入中國即是明證。挪威路得會宣教士至1890年代以後才進入中國，已算是最晚的一批。他們身上已嗅不到古維京人（Viking）的強悍氣息，上節提及出生於上海的何愛鄰，長大後繼承父母志業，也成為一名宣教士，到新竹宣教二十餘年。80歲的何愛鄰以河南腔的國語告訴我，自從維京人接受了基督信仰後，變得謙和有愛，她的家鄉史塔萬格（Starvanger）有許多人都到中國傳福音，有的就死在中國。我在檔案館裡發現幾張墓園照片，是埋葬一些病逝中國或被殺害的宣教士墓園，在那個動盪不安的時代，對負有使命感的宣教士而言正是「生逢其時」，有時卻又不得已的「死逢其時」，那段時期在中國傳教是要擔著喪命風險的。

二十世紀前半期，中挪兩國的人民因著基督的緣故，在鄂北豫西的鄉村地區曾有過緊密的生命連結，抗戰末期（1945）戰事趨烈，挪威宣教士紛紛撤離中國。自1891年「挪威路得會中國宣教協會」成立後，第一批宣教士進入中國，至1945年撤離，前後約五十年，該協會於1946年出版《挪威路得會在中國宣教五十周年記念集》上下兩大冊，紀錄在中國五十年的宣教歷史。

挪威路德會除了傳福音之外，也設立聖經書院、育英中學等教育機構培育人才；也提供不少具體的照護體系，如在湖北均州成立了「瞽目院」（圖十一），收容視障的青年人學習手藝，院生們都必須學會讀點字書，鏡頭中一位盲生以食指觸摸點字書，流利的讀出書中內容，我推測那本書應該是聖經。此外，還引進不少新式的醫療設備，有不少青年男女接受護理工作的訓練，影片中看到罹患各種怪病的患者到醫院求診；有手術進行中的場景、手術使用刀剪的鏡頭，其中還穿插了一段醫療敘事，有一名頭部生瘡的少年，從嚴重的腫脹，到漸漸消腫，再至可以自己進食的療癒過程。（圖十二）

圖十一 湖北均州的瞽目院學員

圖十二 福民醫院的挪威籍醫生正為頭部受傷的少年治療，右一為鄧州韓耕三，為韓修敬的堂弟。

通過勞牧師五十分鐘的鏡頭「觀看」，未明顯感到具有帝國主義入侵者的自大與傲慢，相反的，他們在中國的活動，除以宗教形式的教會工作外，還藉著教育、扶持弱勢及醫療照護等關懷形式，以行動來踐履「神愛世人」也愛中國人的不變真理。

七、結語

在檔案館裡，我還發現了韓修敬親筆的手跡——六封書信與一篇札記。都是以毛筆書寫，字跡工整而端秀，文筆流暢而含蓄，可想像他的儒雅風度。我觸摸紙張上的文字，感覺到外祖父的真實。書信內容主要是向挪威康慈監督報告教會裡所發生的一些事，也有處理人事糾紛的報告。唯一一篇是他讀聖經〈約翰壹書〉的手札，摘錄其中一部份，如下：

約翰寫這壹書，是要送給那信奉主耶穌名的人，因為當

時教會有異端邪說雜入其間，迷惑信徒，發展他的學說，約翰有鑑於此，特藉真理生命的道，證明耶穌是基督……。這書信的語言雖云不多，而內所包容的要道和妙理，誠為不少。

這篇札記似乎也映照出他當時的處境，一方面是處於內憂外患的時期，另方面他面臨異端邪說對教會的破壞，皆使他身心俱疲。但韓修敬知道，既已接受上帝所託付的天職，要能從繁重工作中抽身，沉靜自己，在咀嚼聖經經義之後，記下心領神會的啟示。多年之後，這張手札意外地被外孫女親自發現，似仍能感受到當日韓修敬肺腑所發出的嘆息。

韓修敬死在盛年，卻如同一顆落地麥子，死了之後卻有許多子粒在各地發芽生長。他的蹤跡隨最後一批宣教士返回遙遠的北國，沉寂在地下室的檔案館裡數十年，但在適當的時刻，他卻出其不意的以充滿生命躍動的身影「再現」人間。

“Viewing” and “Reappearance”

Traces and Images of Chinese Pastor Han Xiu-jing in Norwegian Archives

Rebecca Lien Chang

Abstract

From the perspective of viewing sites or restoring history, the most genuine records are images and documents, especially images. In recent years, at archives around the world, some precious early images have been found. For example, in 2006 at the Australian National Film and Sound Archive, a one-minute silent drama film produced in 1896 was discovered; in September 2009, a roll of images on Nagasaki streets after the atomic bombing in 1945 was discovered in the National Archives in Washington D.C. The reappearance of these action images have become extremely precious historical materials for the history of film and for the history of a city after the atomic bomb.

The author grew up in Cao-tun, Taiwan, and in an attempt to search for the traces of his grandfather Han Xiu-jing's in 2006, travelled to the Fjellhaug Skoler archives, at the northern suburbs of Oslo in Norway. Surprisingly, the author discovered image records and manuscripts from the 1920s and 1930s. The archive collects historical records of Norwegian missionaries working in West Henan and North Hubei in China since 1892, being especially informative before 1949. However, since Norway is located in northern Europe, it does not have a long history in exchanges with China, as compared to Spain, Portugal, Britain, and France. Although it collects Chinese contemporary

local data, the academia has largely overlooked them, and they have been understudied. The author explored the Norwegian archive, using field study and oral history forms, as well as methods such as induction, reasoning, and evidence-usage, during the visit. From scattered and unsystematic piles of data, the author discovered a crucial annual report, which was then used to trace an important report, which then led to a documentary with great historical value. The author not only gained a greater understanding of the life and death of Pastor Han Xiu-jing, but also saw a microcosm of 1930s Chinese society. This paper focuses on this old documentary, and discusses its contextual connotative meaning, as well as the reappeared denotative meaning. The perspective based on “viewing” and “reappearance” is used to explore the cultural consciousness and meaning interpretation of the images. Analysis of the visual records and the history of modern interactions between China and the West have both gained new research possibilities.

Keywords : Han Xiu-jing, Norway, viewing, images, interaction of Chinese and Western culture, history of Christianity, archives

臺灣文獻

第六十一卷第四期